

Muistiinpanot työpajasta 16.1.2019 (Osaamisen kehittäminen, koulutus, innovaatiot ja digitalisaatio)

Tuleva rahoituskausi (diat)

- CAP-suunnitelman läpileikkaavat osaamisen kehittäminen, innovaatiot ja digitalisoinnin edistäminen

Digitalisaatio (diat)

Tieto ja osaaminen innovaatioiksi

- VTT:n siipikarjan lääkintäinnovaatio antibioottien korvaajasta ei tiedotuksesta huolimatta koske Suomea, koska Suomessa siipikarjaa ei lääkitä antibiooteilla (ainutlaatuinen ennalta estävä terveydenhuolto on myös vientivaltti, ei tuhota tätä). VTT:n innovaatiolla on käyttöä muissa maissa.

Paja I: Maatilojen ja maaseudun muiden yritysten neuvontapalvelut

Arviointituloksia (diat)

- Kehittämisehdotuksia
- <https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaikutukset/arviointi/arviointi-neuvonta/>
- Loppuraportti saadaan keväällä

Yritysneuvonnan nykytila ja tarpeet (diat)

Neuvo2020 (diat)

Neuvonnan raamit tulevalle kaudelle (diat)

Art. 13 Maatilojen neuvontapalvelut (vähimmäisvaatimukset)

- neuvonta koskee viljelijöitä ja muita tuensaajia
- katettava taloudelliset, ympäristölliset ja sosiaaliset seikat
- välitettävä viimeisintä teknologista ja tieteellistä tietoa tutkimukselta ja innovaatioilta
- integroitava neuvonta, tutkijat, viljelijäorganisaatiot ja muut relevantit sidosryhmät (AKIS)
- neuvonnan on katettava ainakin kaikki vaatimukset ja ehdot hoitositoumuksista, ehdollisuudesta, rahoitusvälineistä, liiketoimintasuunnitelmista
- vesipuidedirektiivi, kasvinsuojeluaineet
- mikrobilääkeresistenssin estäminen
- riskienhallinta
- innovaatioiden tuki
- digitaalinen teknologia maataloudessa ja maaseutualueilla

- Itävallan draftauksessa lisätty FaST-ravinneväline tähän (pois pakollisesta ehdollisuudesta)

Art. 72 Tietämyksenvaihto ja tiedottaminen

- tukea voi myöntää maatalous-, metsä- ja maaseutuyritysten osaamisen lisäämiseen
- jäsenmaa voi kattaa kaikki relevantit kustannukset, joilla edistetään innovaatioita, koulutusta ja neuvontaa saavuttaakseen asetetut erityistavoitteet
- toimien tulee liittyä AKIS-kuvaukseen

Neuvo2020 -> 2030

- Mikä on ollut hyvää, mitä pitää vielä kehittää?
- Tuloperusteinen malli -> hyvää seuranta
- EU:n esittämät mittarit, ehkä tarvitaan myös kansallisia mittareita (mitä nämä olisivat?)
- Raportointia varten tarvitaan neuvontakäynneistä aiheistaukset (millä tarkkuudella?)

1. Miksi neuvontaa halutaan?

- Osaamisen ja tietoisuuden / ymmärryksen lisääminen
- Kehittäminen, uudistuminen, kasvu
- Tuloksen tekeminen
- Vaihtoehtojen realistinen suunnittelu
- Jaksaminen, arjesta selviäminen, hyvinvoinnin edistäminen
- Mitä on pielessä, jos eniten käytetty neuvontapalvelu riittyy byrokraatiaan ja tukiehtoihin. Neuvonnan pitäisi keskittyä etenkin yrityksen kehittämiseen.

2. Mistä aiheista neuvontaa tarvitaan?

- Niistä, mistä viljelijä/yrittäjä pyytää
- Puutteita tällä hetkellä: digi, hyvinvointi, työvoima, rahoitus, kiertotalous, laajentaminen, markkinointi
- Maan kasvukunnon parantaminen / säilyttäminen ja ilmastonmuutos. Ilmastonmuutoksesta ja viljelystä muuttuvassa ilmastossa tarvitaan neuvontamateriaalia ja osaamista
- Ympäristöstä muutakin kuin tukien yksityiskohtia / miten varmistetaan neuvojen ympäristöosaaminen? Joku vaatimustaso tarvitaan.
- Sparraus, riskitekijöiden tunnistaminen
- Arjen johtamisen kysymykset

3. Miten varmistetaan neuvonnan alueellinen kattavuus?

- Avoin, jatkuva neuvojaksi pääsy / jatkuva tai vuosittainen haku
- Markkinat mukaan
- Tilat mukaan neuvojiksi, samalla vertaistuki
- Valtakunnallinen palveluverkosto
- Yritysten verkostoituminen
- Neuvontavaltuutus henkilökohtaiseksi, toimialueeksi koko maa
- Neuvojen osaamisesta tarkempi kuvaus

4. Millainen olisi toimivin neuvonnan korvaustapa?

- Palveluseteli + omavastuu
- Innovaatioseteli
- Yhden lapun periaate / seteliratkaisu ja kuittaus esim. sähköisellä tunnistuksella
- Seteli
- Palveluseteli olisi hyvä maksumalli, mutta omavastuulla. Ilmainen neuvonta ja raha laiskistaa, eikä kannusta kehittämään.

- Pitäisi olla mahdollisuus ostaa neuvontaa muilta tiloilta → tilat neuvojastatuksen alle ja tällöin neuvonnasta saisi korvauksen. Esim. tila, joka edelläkävijä voisi jakaa kokemuksia, eikä tämä olisi omasta selkänahasta pois.

5. Mitä taitoja neuvojalta edellytetään tulevalla kaudella?

- Neuvojen tulee olla yhteistyöverkostojen rakentajia. Neuvojat voivat rakentaa ekosysteemejä viljelijöiden ja muiden yrittäjien tueksi ja toiminnan kehittämiseksi.
- Neuvonta ei saa olla pelkästään yksisuuntaista ylhäältä alas annettavaa tietotulvaa.
- Osa neuvojista yleisneuvojia, osa tiettyjen asioiden erityisosajia
- Elinkaariymmärrys
- Verkosto-osaaminen
- Pystyttävä sparraamaan, ei vain kertomaan
- Erilaisten persoonien tunnistaminen
- Tulevan neuvontajärjestelmän pitää olla avoin järjestelmä. Eli mukaan pääsee erilaiset toimijat neuvojiksi, tällöin yrittäjä voi saada monenlaista palvelua ja markkinat kehittyvät. Heikot toimijat joutuvat parantamaan. tällä hetkellä apua ei saa tyydyttävästi mm. työvoima, digi, kiertotalous, rahoitus, jne asiat.

6. Miten tutkimusta jalkautetaan ja miten neuvojat saadaan lisäkoulutautumaan?

- EIP / Irlannin malli (lisätään tähän tarkempaa tietoa)
- Tutkimus, hankkeet -> tieto, tuki, toimintatapa -> käytäntö
- Viljelijä / neuvoja / tutkija / opetus osana tutkimusta. Tutkimus on aina tiiviissä vuorovaikutuksessa viljelijöihin ja neuvojiin. Neuvojen osallistuminen tutkimushankkeisiin (esim. OSMO-hanke) on parasta koulutusta.
- Uuden (ympäristö)tiedon leviämisen esteitä selvitetty (MMM:n hanke, jotain tuloksia on jo:
 - Tietoa ja tiedontuottajia on paljon. Tieto on kehnosti lähteytettyä ja sitä on vaikea soveltaa käytännössä.
 - Ympäristö- ja ilmastoasioista viestitään taloudellisessa kontekstissa.
 - Viestinnässä näkyy hypeä ilman kokonaiskuvaa; onnistumiset ja käytännön esimerkit ovat yksittäisiä menestystarinoita.
 - Ristiriidat puidaan julkisuudessa, ja valtakunnallisessa mediassa, maataloustuottajan ääni on harvinainen.
 - Maataloudesta puhutaan abstraktina kokonaisuutena. Viestintä ei ole kohdennettua.
 - Tietoa on paljon, mutta tavoittaako se tuottajan?
 - Haaste: miten suodattaa valtavaa tietomassaa, varmistua tiedon luotettavuudesta ja soveltaa sitä omalle tilalle?
 - Viestintä on yksisuuntaista. Tuottajat haluavat osallistua tiedon tuotantoon ja ammattinsa kehittämiseen.
 - Maataloustuottajat on hyvin monimuotoinen ammattikunta. Silti viestintä on usein kohdistettu homogeeniselle ryhmälle ja liikkuu liian yleisellä tasolla.
 - Monimutkainen tieto esitetään liian suoraviivaisena ja yksinkertaistettuna.
 - Varsinkin kokoavalle, hyvin viestitylle ja sovellettavissa olevalle kotimaiselle tutkimustiedolle on kysyntää.
 - Tietoa on vaikea löytää organisaatioiden verkkosivuilta, ja niiden sisältö on epäjohdonmukaista, sekavaa ja vanhentunutta.
 - Taloudellinen näkökulma on tuottajille tärkeä. Mitä tilalla tehtävä muutos maksaa? Entä mitä se tuottaa?
- Tutkimustiedon tulee puhua samaa kieltä kohderyhmän kanssa. Usein tutkijat elävät eri maailmassa oman slanginsa kanssa kuin todelliset tiedon hyödyntäjät. Tässä neuvojilla on oma roolinsa = toimia tulkkeina.
- Avoimempi pääsy neuvojajärjestelmään

- tiedon löydettävyyttä esim. verkkohaulla
- Tutkimusten ja hankkeiden verkkokoulutuksia lisää, tallenteet hyviä
- Tiedon levittämisessä ei yritetä liian vaikeaa. Kun googletiedettävyys on kunnossa, sillä pääsee jo aika pitkälle. Ei viljelijä aloita selaamalla LUKEn tai HY:n julkaisuja vaan kirjoittaa hakusanan nettiin.

7. Millaisia koulutustarpeita neuvojilla on tulevaisuudessa?

- Yleisesti neuvontataitojen kehittäminen: asiantuntijataidot, konsulttiosaaminen, erilaisten persoonien tunnistaminen ja oman toiminnan mukauttaminen sen mukaan.
- Neuvoja / konsulttitason selkeyttäminen
- Yrityskokonaisuuden hahmottaminen, palveluohjaus syvennettyyn palveluun
- Koulutustarpeet elävät jatkuvasti, tulevaisuuden ennakointi
- Maatilojen riskienhallinta esim. varautuminen ja ennakointi säävaihteluihin, kasvinsuojeluaineetta viljely, pölyttäjien huomiointi vilhelyssä

8. Mitkä ovat neuvonnan päätavoitteet?

- Yrityksen kehittäminen
- Yrittäjän kehittäminen

9. Mikä tekee neuvonnasta vaikuttavaa?

- Neuvojan ymmärrys neuvonnan kohteesta
- Yrittäjien osaamisen vahvistuminen -> näyttöä toiminnan kehittymisestä ja tuloksen ym. tavoitteiden saavuttamisesta

10. Miten neuvonnan vaikutuksia voidaan parhaiten mitata? (sopivat mittarit)

- Peukutus
- Palvelun käyttömäärä ja tyytyväisyys
- Mittareissa myös yksinkertaisuus valttia. Innovaatiohankkeessa tärkein kysymys syntyikö innovaatio vai ei? Samalla tapaa neuvontapalveluiden käytössä minimissään vastaus saiko avun tai ei. Lisäksi tripadvisor tyylinen neuvojen asiakasarviointi olisi tervetullut. En ainakaan minä mene tripadvisor ravintolaan, joka on saanut murska-arvostelut. Tätä tarvittaisiin myös maa- ja metsätalouden neuvonnassa.

11. Miten digitalisaatiota voisi hyödyntää neuvonnassa?

- Alustat käyttöön
- Välineet tuotannossa
- Etäapu
- Vertaisapu
- Keinoäly / robottineuvonta
- Vikakoodianalogia viljelyssä. Analysoidaan tietomassasta puutteita ja neuvontaa sen perusteella
- Konsultoiva IT-palvelu
- Neuvojat voitaisiin korvata osittain tekoäly neuvojarobotilla. Eli samat kysymykset toistuvat usein, nämä voitaisiin hoitaa tekoälyvastauksella. Samalla tapaa kuin esim. pankki- ja vakuutuspalvelut. Tällöin vapautuva resurssi voisi olla muussa käytössä.

12. Miten toivot digitalisaation muuttavan maataloutta / maaseutuyrityksiä?

- Robotiikasta apu viljelyyn

13. Miten toivot digitalisaation muuttavan neuvontaa?

- Palvelusetelit käyttöön digineuvonnan palveluiden ostoon. Näin palvelun voi ostaa sieltä, missä on paras tieto.

Muuta esille nousutta

- Mitä oikeasti uusia mahdollisuuksia tuleva CAP antaa?
- Kännykkäsovellukset (lomakkeesta valokuva)
- Konseptin luominen ”kestävä maaseutuyritys” tms.
- Aloittavilla viljelijöillä koulutus / osaaminen on erityisen tärkeää
- Ilmajoki Yritys-Herralan palvelulupaus

Paja II: Maaseudun koulutustarpeet

- Mikä tällä EU-rahoituskaudella on toiminut hyvin? Mitä tulisi muuttaa / poistaa?
 - 1.Matala kynnys osallistua.
 - 2.Kokonaisresurssointi on ollut kohtuullisen hyvä.
 - 3.Pienryhmätoiminta – vertaismentorointi
 - 4.Alueellinen kattavuus on ollut hyvä.
 - 5.Monipuolinen kattaus koulutuksia
- Mitä osaamista tarvitaan, miten se tulisi olla tarjolla?
 - 1.Osaamisen kehittämiskohteet:
 - 1.Digiosaaminen, myös arjen perusdigiosaaminen
 - 2.Talous
 - 3.Johtaminen
 - 4.Markkinointiosaaminen
 - 5.Toimintaympäristöosaaminen
 - 6.Kv-osaaminen (vientitoiminta)
 2. Miten se tulisi olla tarjolla
 - 1.Asiakaslähtöisyys (raja-aidat pois)
 - 2.Asiantuntijoiden kouluttaminen, mahdollistaa tiedon laajemman leviämisen
 3. Toisen asteen koulutus yrittäjälähtöisemmäksi
 - 4.Korkeakoulut mukaan, jatkuva oppiminen
 3. Miten tieto leviää?
 - 1.Netin mahdollisuuksien hyödyntäminen
 - 1.Verkkopalustat
 - 2.Sosiaalinen media, YouTube, jne.
 - 2.Tiedon kohdentaminen oikein. Oikean tasoista ja sisältöistä tietoa oikeille kohderyhmille.
 - 3.Tieteen popularisointi
 - 4.Keinotekoiset hallinnolliset rajat pois, tarpeet edellä
 - 5.Jalkauttajien verkostoituminen
 4. Miten vaikutuksia voidaan mitata?
 - 1.Prosessi haltuun:
 - Kehittämis-, tutkimus- ja koulutushankkeet kulkevat käsikädessä, rinnakkain, toisiaan hyödyntäen ja tukien. Pois silloajattelusta.
 - 2.Itsearviointi
 - Lähtötilanteen arviointi, lopputilanteen arviointi, mikä on ollut muutos? Samalla konkretisoituu oppiminen. Mitä minä opin?
 - Mobiilisovelluksen hyödyntäminen itsearvioinnissa?

3. Vaikuttavuuskokemusten kerääminen

- Keski-Suomessa Sykettä-hanke on kerännyt Viima-alustalle.

5. Miten kestävää kehitystä tulisi edistää osaamisen avulla?

1. Asennemuutos yrittäjien keskuudessa on jo havaittavissa. Kestävä kehitys on tunnustettu tärkeäksi asiaksi.
2. Koulutustarvetta kuitenkin on. Tarvitaan konkreettista tietoa siitä, mikä vaikuttaa mihin.
3. Tulisi osata hyödyntää digitalisaatiota.
4. Euro on hyvä konsultti. Kestävän kehityksen huomioiminen näkyy myös tuotteen hinnassa.

Paja III: Innovaatioprosessien edistäminen

1. Millaisia innovaatioita erityisesti tarvitaan tulevilla rahoituskaudella maaseudulla, maataloudessa ja muissa maaseutuyrityksissä?

Pitää rakentaa maaseudun/maatalouden INNOVAATIOEKOSYSTEEMIÄ;

- Pitää perustua avoimiin asenteisiin ja valmiuksiin innovaation käyttöönottoon/notkeita rakenteita
- "Innovation tavoittelu on tärkeää. Aina lopputuloksena ei ole menestys eli innovaatio, mutta voidaan oppia jotain muuta tärkeää". Pitääkö kaikki keksiä itse? → monet asiat keksitty jo muualla tai toisilla aloilla → yhteen tuonnin ja harmonisoinnin tarve
- innovaatioiden avulla ratkaistaan ongelmia; ajattelussa pitää siirtyä tuotelähtöisyydestä tarve- / markkinalähtöisyyteen: käyttäjät, hyödyntäjät, kuluttajat ja käytettävä tieto siitä mitä tulevaisuudessa tarvitaan. Hyödynnetäänkö (big) dataa tarpeeksi? Kuluttajan ja tuottajan rajan hälveneminen huomioon.
- Kiertotalouteen liittyminen täytyy tehdä yksilölle helpoksi. Sitä tukevat innovaatiot. kokonaispalvelut kiertotaloudessa; ei lamppu vaan valo
- ilmastonmuutoksen haasteita ennakoivia työkaluja → ennakoivuus

MAATALOUTTA ja sen kannattavuutta tukevia: ympäristöä, kannattavia, hyvinvointia...

- Innovaatioita, jotka lisäävät alan/teeman houkuttelevuutta
- Ruokaturvallisuuteen ja jäljitettävyyteen
 - maatalousinvestoinneissakin markkinalähtöisyys painotuksena

MAASEUTUYHTEISÖT JA ASUMINEN

- Ihmisiä yhdistäviä innovaatioita maaseudulla
 - virtuaalinen kyläyhteisö
- työtä/työpaikkoja luovat innovaatiot tärkeimpiä asumisen mahdollistajia
- Palvelut maaseudulla
 - jakamistalouden mahdollisuudet liittyen mm. logistiikkaan, osaamiseen, tavaroihin
 - ekologisen elämäntavan mahdollisuudet
- sosiaaliset innovaatiot
- ikääntyvien tukipalvelut

Yhteenveto:

- Tärkeintä on toiminnallisten innovaatioekosysteemien rakentaminen, yli toimialarajojen, notkeasti, jo saatuja tietoja hyödyntäen. Voi olla alueellinen, mutta voi rakentua myös veturiyrityksen ympärille tai valtakunnallisesti.
- Innovaatioita tulee ajatella aiempaa enemmän käyttäjä/kuluttaja/hyödynsaajalähtöisesti. Ottaa tarpeet ja potentiaalinen käyttäjä ensimmäisenä huomioon. → tuotelähtöisyydestä tarpeiden ennakkointiin myös mm. sosiaalinen näkökulma huomioiden.
- Maaseudulla tärkeää huolehtia yhteisöistä kokonaisuutena; niiden ja niihin liittyminen

2. Millaista tukea innovoivat yritykset ja muut toimijat tarvitsevat? Minkälaista tukea toimijoille? Mikä toimii, mikä ei, mitä tulevaisuudessa?

- Haastattelujen perusteella alueelliset kehittämissyhtiöt auttaneet parhaiten yrityksiä. Erityisesti, kun apua tuovat juoksijat tarjoavat apua kentällä. Netti apu ei riitä eikä tuo tulosta.
- Tekijöiden törmäyttäminen tärkeää, mutta se on hankalaa nykyisten yhteistyöhankkeiden kautta, kun pitäisi saada tulos ulos, mutta sitä ei saa näytettyä toteen → nykyiset mittarit eivät toimi tulosperusteisuudessa
- Yhteistyön toteutumisen mittarina voisi toimivampi olla esim. uusien kumppanuuksien määrä
- Yritysryhmähankkeet toimivat Seinäjoella siksi, että tekeminen on konkreettista, kunhan kaikki saadaan teknisesti hyväksytyä mukaan ja tekeminen on helppoa
 - Tässä eroja ELY-keskusten välillä ja eri toimialoilla
 - Ryhmien kokoon juokseminen (myös yhteistyöhankkeessa), hankehallinto ja koordinointi vaatii aikaa, osaamista ja rahaa → nyt sellaisia ihmisiä ei ole
 - ongelmia tässä: asenne, resurssit, osaaminen
- Yritysten kehittäminen 50%-tukitasolla haluttaisin takaisin → saa korkeamman tukitason saa, mutta yhteistyöhön pakotetaan
- Ohjelman säädöstö on hetteikköinen. Esim. hanke ei saa tuottaa hyötyä, mutta silti vaaditaan suoritteita. Voisiko "ostopalvelu" tai PPP-olla ratkaisu tässä?
- Tiedot maaseutuohjelman rajaukset ongelmallisia, maaseutu/kaupunki / yritysmuoto / maatalous → Rahoitusmuotojen yhteen sovitus
- Osa-aikaisen yrittäjyyden trendi näkyy Seinäjoella, mutta se ei ole nykyisin tuen piirissä?
- Millaista fasilitointia/asiantuntijatukea tarvitaan?
- Esimerkkinä kehittämissyhtiöstä Into Seinäjoki:
 - rekrytoitiin ulkopuolinen "taivastelija" ihmettelemään kaupungin menoa, yrityksissä, organisaatioissa jne. Odotetaan kehittämissideoita
 - Tiimijattelu:
 - yrittäjäyhteistyö, joka toimii yrittäjäjärjestön alla, mutta elinkeinoyhtiö ollut iso aloitteen tekijä → yhteistyön malli, jolla etsitään lisäarvoa ja osaamispulaan ratkaisuja: Veturi-yrityslähtöistä ekosysteemiajattelua
 - Pienten yritysten kivijalkakauppojen yhteistyö ja linkittäminen esim. tapahtumiin
 - Alkavien yrittäjien liikeidean sparrausvalmennus: liikeideat eri toimialoilta kohtaavat ja jalostetaan. TOIMII.
 - Tapahtumat strateginen väline yritysten toiminnan ja yhteistyön edistämiseen → verkostoitumisen onnistumista seurataan: uudet kontaktit.

Yhteenveto:

- Alueellisista "kehittämissyhtiöt" tai vastaavat ovat tärkeitä. toimista kuten yritysryhmähankkeet, ja yritysکوhtaiset kehittämistuet. Ovatko erilaiset resurssit riittäviä ja kansallisesti kattavia?
- Yhteistyön problematiikka; konkreettinen koordinointi, rahoitusvälineiden rajaavuus, kokoon juoksijat ovat tärkeitä, myös hallinnossa. tulosten mitattavuus?
- Esityksiä erilaisten säädösten luomien rajausten selkiyttämiseksi tai poistamiseksi.

3. Miten varmistetaan tiedon, osaamisen ja innovaatioiden tehokas välittyminen?

- Tutkijoilla tärkeintä olla tieteellisesti pätevä ja tuloksekas. Menee paljon aikaa rahoituksen hakemiseen eikä se tai viestintä ei ole välttämättä heidän ydinosaamistaan.
- Kuka tekisi tehokkaimmin uuden tutkimustiedon jalkauttamista sellaisella kielellä, josta voi noukkia havainnot käytäntöön?
 - Välittäjää tarvitaan. Esimerkkinä erittäin suosittu "tubettajat".
 - kv-tutkimustietoa on niin paljon. Sitäkin voisi hyödyntää paljon paremmin.
- Alueelliset tiedonvälityshankkeet ovat tuoneet hankkeita näkyviksi ja luettaviksi → tämä pitäisi viedä vielä uudelle taholle

- Jokaisen organisaation pitäisi yrittää olla käyttökelpoinen ja houkutteleva kumppani? Tietoa vaihtoon kansainvälisesti. Samalla uusia kumppaneita ja ideoita.
- ”Loppuraportin” pitää palvella tiedon välittämistä
 - kertakorvaus voisi mahdollistaa innovatiivisemmän raportoinnin
- Maaseutuverkosto voi tukea tiedon löytymistä ja kohtaamista. Komission EIP-AGRI –malli tietovarastosta ei toimi. Onko olemassa helpompaa tapaa löytää ja helpommin pureksittavassa muodossa, esim. maaseutu.fi –sivujen kautta, tiivisteelminä, asiasanahakujen välityksellä jne. Onko muilla jäsenmailla toimivia versioita?
- Google on nyt se hakukone, joka palvelee ja jota käytetään.
- Aikaresurssi on käyttäjälle ratkaisevaa? Jos aikaa olisi, tietokin löytyisi.
- Hakutekniikka ja profiloituneet tulokset on kokonaisuus, jota pitäisi tutkia ja ymmärtää tarkemmin → ”miten ihmiset etsivät nykyisin tietoa”
- IDEA: Esimerkiksi neuvo-neuvojille luotaisiin alusta, jolla voi todistaa hankkimansa tiedon ja löytää täydentävää informaatiota
- pitäisi varmistaa, että neuvojat ovat ajan tasalla ja seuranneet esim. alan uusinta tutkimusta. Arviointiskaala, jolla esim. neuvojaa voitaisiin arvioida ja se ohjaisi saako toimeksiantoja.
- Neuvojan määritelmän pitäisi olla niin laaja, että tarvittava neuvontatuote voidaan välittää → myös viljelijän pitäisi voida olla neuvoja, jos hänellä on erityisosaamista. (Huom: tämä on mahdollista, kunhan on valittu neuvojaksi. Erinomaisia esimerkkejä on jo nyt)
- Neuvontaa tulisi hakea tukiehtojen täyttämisen sijasta yrityksen kehittämiseen (Huom: kyllä, tämä on jo nyt tavoitteena). Rutiinineuvot koneällyn käsittelyyn ja chattiin. Yrittäjän ongelma heitetään tekoälylle ja sitten siihen tarjotaan ratkaisuja (tätä voisi mitata)

Tulosten mittaaminen?

- eri indikaattorit: suorite, tulos, vaikutus. Onnistunut hanke on tulos, vaikka ei tuottaisi välitöntä innovaatiota. Innovaation käyttöönoton aikaperspektiivi voi olla pitkä
- Viestinnän määrän mittaaminen → ohjaisi toimintaa erityisesti tähän, jossa puutteita.
- toimialojen välistä yhteistyötä voisi tukea ja toteutumaa vastaavasti mitata:
- neuvontajärjestelmän avaus kaikille toimijoille
- Tulisi kerätä syitä siihen miksi innovaatiohanketta ei koskaan ole viety käsittelyyn, koska iso osa yhteenotoista rahoittajiin ei tule rekisteröidyksi vaan hakija peräytyy.
- innovaatiolta ei pidä vaatia liian mullistavaa ajatusta, madaltakaa kynnystä osallistua.
- Viljelijän/yrittäjän/viljelijä-tutkija on vaikea päästä tekemään soveltavaa tutkimusta tai perustaa hankkeita → ilman tutkimuslaitosta se ei onnistu nykyisin

Yhteenveto: Tutkimuksen ja käytännön välillä tarvitaan viestin välittäjää, joka osaa yksinkertaistaa ja kiteyttää keskeisen uuden tiedon tarvisijalle. Soveltavat hankkeet ja osaavat neuvojat keskeisiä. Neuvojilla menee liikaa aikaa lomakkeiden ja säädösten tulkintaan. Tekoäly käyttöön rutiinien ratkomiseen. Lisää mahdollisuuksia viljelijöille hakea ja osallistua tietoa soveltaviin hankkeisiin.

Parempia hakusysteemejä mm. asiasanaperusteisesti.

Muuta esille tullutta:

- Räjätetään nykyinen maaseudun innovaatiokumppanuusjärjestelmä, joka ei ole yrittäjälähtöinen. Järjestelmä huono kompromissi, joka ei hyvä kenellekkään. Korvaavana paluu yrityksen kehittämisavustukseen. Kehittämisorganisaatioille puolestaan käytössä hanke- ja tutkimusavustukset.
- Mittareissa myös yksinkertaisuus valttia. Innovaatiohankkeessa tärkein kysymys syntyikö innovaatio vai ei? lisäksi pitää olla oikeus epäonnistua.

- Nykytilanne ja tulevaisuus: mitä mahdollisuuksia / uhkia digitalisaatio tuo maaseudulle ja maatalouteen?
 - Yhteydet on perusta (kuitu tai mobiili), mutta sen lisäksi tarvitaan palveluita jotka yhteyksiä käyttäen luovat käyttäjille lisäarvoa
 - laajakaistahankkeita tarvitaan
 - uusia palveluita innovaatorahoituksella
- dataa syntyy paljon, lypsyrobotit, ruokinta-automaatit, viljelysuunnitteluohjelmistot, traktorit, se on hajallaan
 - Saadaanko siitä hyötyä, sen tulkinta on vaikeaa
 - kuka omistaa ja hallitsee dataa
 - tarvitaanko regulaatiota jolla voitaisiin säädellä datan omistajuutta, näin se voitaisiin saada palvelemaan yhteistä hyvää
- Tärkeimmät digitalisaation muutosajurit (missä asioissa tapahtuu / pitää tapahtua suurin kehitys)?
 - Tärkeimmät hallinnon toimet: Viljelijöitä koskevien hallinnon tietokantojen rajapintojen avoimuus. Ennen kaikkea nautarekisteriin pohjautuvia ohjelmia kaikkien ohjelmatoimittajien pitää pystyä tekemään tasapuolisesti. Toinen nautoja koskeva seikka on elektronisten korvamerkkien pakollisuus. Vasta kaikkien nautojen e-merkintä varmistaa eläimen automaattisen identifioinnin jokaisessa siirtotilanteessa. Myös kaikki navetassa toimivat automaattit ja tarkkailulaitteet vaativat sähköisen tunnistuksen. Nämä ovat nautaketjun digitalisoitumisen ehto.
 - Datan omistajuus on epäselvä. Mitä esimerkiksi tapahtuisi historiatiedoille, jos maitotila päättäisi ostaa karjantarkkailun ja jalostuksen ProAgrian ja Faban sijasta vaikka ulkomaiselta yritykseltä? Hallinnon olisi syytä käynnistää selvitystyö tiedontuottajan oikeudesta itseensä liittyvään dataan.
 - Miten uudet välineet mahtuvat työ- ja toimintakulttuuriin?
 - Tukihauksen kehittyminen, iso veli palvelee (satelliitti), yhden toimijan keräämä tieto voi hyödyntää muitakin,
 - Digitaaliset yhteydet tuovat tasa-arvoa kaupungin ja maaseudun välille, etäisyydet pienenevät
 - Tuottavuuden nousu motivoi käyttämään uusia työkaluja. Mitattava taloudellinen hyöty, kannattavuuden osoittaminen
 - Hanketoiminta, kokeilut. Uskalletaan kokeilla ja epäonnistuaakin
 - Osataan verkostoitua
 - Globaalit haasteet vauhdittavat kehitystä
 - Asiakslähtöisyys tärkeää, käytettävyyden pitäisi olla helppoa (Nokia-esimerkki!)
 - Maatalouden tärkein digitalisaation muutosajuri on tilakoon kasvu ja siihen liittyvä koneistuminen. Uudet koneet usein tallentavat mittaustietoja. Niiden hyödyntäminen ja yhteensopimattomuus ovat vielä iso ongelma. Heikot tietoliikenneyhteydet ovat paikoin rajoite. Kuitu on erinomainen ratkaisu tiettyihin asioihin, mutta uhka toisiin. Eli mikä on teleoperaattorin intressi kehittää alueen mobiiliverkkoa, kun puheverkkoa käyttää vain erittäin harva ja kodeissa/maatiloilla kännyköilläkin käytettävät palvelut ohjautuvat niiden oman WLAN-verkon

kautta kuituun. Kuitenkin kaikki mobiilit pelto- ja metsätyökoneet vaativat hyvän ja nopean mobiiliyhteyden. Esimerkiksi traktorin ajo-opastin (gps) vaatii riittävään tarkkuuteen päästäkseen katkeamattoman korjaussignaalin, joka tulee mobiilidatana.

- Enemmän voi saavuttaa vähemmällä, kun asioita hoidetaan etänä. Se vaatii tietoliikenneyhteyksiä, kuten edellä, mutta se saattaa vaatia myös vähemmän tunnettuja sellaisia. LoraWAN -verkkoa rakentaa Suomessa Digita, eikä se kata vielä läheskään koko maaseutua. Siihen liittyvät IoT-laitteet ovat pieniä ja vähäenergisiä mittalaitteita. Niiden paristo kestää jopa kahdeksan vuotta. Haittana on erittäin pieni datanopeus, mutta etuna pitkä kuuluvuus tukiasemaan, jopa 80 km. Tällaisia voivat olla esimerkiksi lämpötilan, kosteuden, sademäärän, ... mittaamiseen tehdyt anturit (etä)pelloilla. Tekniikalla paikannetaan myös poroja.
 - Uuden tekniikan osaaminen maataloilla paranee sukupolvittain. Nuoremmilla on lähtökohtaisesti paremmat edellytykset omaksua uutta tekniikkaa. Mutta heillä pitää olla myös kiinnostusta itse viljelyyn tai karjanhoitoon. Ruokintalaitteen seossuhteiden säätäminen onnistuu heiltä vanhaa sukupolvea paremmin, mutta ymmärrys tai kiinnostus säädön vaikutukseen eläimeen on kuitenkin tärkein osa ammattia. Laitteiden käyttöliittymät ja käytettävyys yleensä ovat parantuneet merkittävästi ja alentavat oppimiskynnystä. Mutta ihminen muuttuu hitaasti: muutosvistarinta on vahva inhimillinen piirre.
 - Tekoäly on suurin muutos sisältöpalveluissa. Nyt täytyy kouluttaa ihmiset ymmärtämään ensin sen perusidea: opetetaan historialla ja arvioidetaan nykyarvoilla mitä niistä seuraa. Uskon, että käytännönläheinen maataloustutkimus tulee muuttumaan merkittävästi tekoälyn käyttöönoton vuoksi. Perinteisessä tutkimuksessa vain tutkittavaa suuretta muutetaan, muut vakioidaan. Tällaisen tutkimuksen tekeminen laajasta käytännön historia-aineistosta on mahdotonta, koska kaikki muuttujat vaihtelevat. Tekoäly ei kerro yksittäisen muuttujan vaikutusta vaan kaikkien muuttujien yhteisvaikutuksen.
 - Opetetaan esimerkiksi nurmitekoäly menneiden vuosien lämpö- ja sadesummilla, lannoituksilla, siemenseoksilla, maa-analyyseillä sekä saaduilla sadoilla. Saadaan testipenkki, jolla viljelijä voi pyrkiä maksimoimaan tulevan satonsa kokeilemalla erilaisissa sääolosuhteissa eri siemenseoksia sekä lannoitus- ja korjuuaikoja. Tämän opetusvaiheen luonne pitää ymmärtää, jotta uskaltaa luovuttaa oman datansa tekoälyn opetukseen. Ymmärtämätön pelkää, että hänen tietonsa luovutetaan sellaisenaan toisille ja kieltäytyy luovuttamasta sitä. Tämä jos mikä on yhteiseen hiileen puhaltamista.
 - Suomalaisilla viljelijöillä on mahtava määrä viljelymuistiinpanoja digitaalisessa muodossa. Valitettavasti niiden luotettavuus ei ole maksimaalinen, koska kirjauksia on tehty vain tukiehtojen täyttämiseksi.
 - Olisi mahtavaa saada viljelysuunnitteluohjelmista kanava Vipu:n kaltaiseen kantaan, jonne keräytyisi vääristymätön suomalainen viljelytapa ja sadot bigdataan tekoälyn opettamista varten! Vääristymättömyys edellyttäisi, ettei oikeellisuus vaarantaisi tukiehtojen noudattamista.
- Mikä estää/hidastaa kehitystä?
 - perinteiset rakenteet, asenteet, toimintatavat säilyvät ennallaan, ei tehdä etätöitä
 - Digisyrjäytyminen, muutosvistarinta, osaamisen puute, oikean tiedon puute
 - Puutteelliset ja heikot laajakaistaverkot
 - teknologia etenee vauhdilla, mutta ihminen ei
 - kehittävät ja jarruttavat eri sektoreilla erilaisia, kuntapuolella jäykät rakenteet, mikroyritys puolella enemmän osaamista, tarve verkostoitua